

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

09

महाराष्ट्र विकास सेवा, वर्ग-१ व वर्ग-२ च्या अधिकाऱ्यांसाठी विभागीय परिक्षा

मुंबई, मंगळवार, दिनांक ५ एप्रिल २००५

[वेळ : सकाळी १०-०० ते दुपारी १-००]

(एकूण गुण—१५०)

पेपर क्रमांक १

महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती ॲक्ट व रुल्स इत्यादी आणि भारताचे संविधान
(पुस्तकांसह)

सूचना.—(१) कोणतेही सहा प्रश्न सोडवा.

(२) प्रत्येक प्रश्नाचे गुण समासात दर्शविण्यात आले आहेत.

	गुण
१. (अ) जिल्हा परिषदेच्या सदस्याचे पदासाठी निवडणूक लढवण्यास कोणत्या व्यक्ती अर्ह आहेत ? जिल्हा परिषदेच्या सदस्य पदाचा कालावधी किती व त्याचा प्रारंभ केव्हा पासून होतो ?	१०
(ब) कोणकोणत्या कारणास्तव एखादी व्यक्ती जिल्हा परिषदेचा सदस्य म्हणून निवडून घेण्यास किंवा सदस्य म्हणून चालू राहण्यास निरहंर ठरते ?	१५
२. जिल्हा परिषदेच्या सदस्याचे निवडणूकीच्या विधीग्राह्यतेविषयी न्यायाधीश कशा प्रकारे चौकशी करतो ? त्याबद्दलच्या कार्यपद्धतीचे तसेच ज्या निरनिराळ्या भ्रष्टाचारांची चौकशी केली जाते त्याचे विवरण करा.	२५
३. (अ) जिल्हा परिषदेच्या सभापतीचे अधिकार व कार्य विशद करा.	१०
(ब) जिल्हा परिषदेच्या सभापतीविरुद्ध अविश्वासाचा प्रस्ताव मांडण्यासाठी व तो संमत करून घेण्यासाठीच्या कार्यपद्धतीची सविस्तर टिपणी लिहा.	१५
४. (अ) मुख्य कार्यकारी अधिकारी (Chief executive officer) याचे अधिकार व कार्य याबद्दल सविस्तर विवरण करा.	१५
(ब) मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांना परिषदेच्या नोकरीतून परत बोलवण्यासाठी राज्य सरकारला सांगण्यास जिल्हा परिषदेला कोणती कार्यपद्धत अवलंबवावी लागते ?	१०
५. (अ) जिल्हा परिषदेला कोणते कर व फी आकारता येतात ?	१५
(ब) असे कर व फी आकारण्यापूर्वी जिल्हा परिषदेस काय करणे आवश्यक असते ?	१०
६. (अ) जिल्हा परिषदेच्या कर्मचाऱ्यांना कोणत्या प्रकारच्या सौम्य शिक्षा देता येतात ? त्यासाठी लागणाऱ्या चौकशीची कार्यपद्धती नमूद करा.	१५
(ब) शिक्षा दिलेल्या हुकुमाविरुद्ध कोणाकडे अपिल करता येते व किती मुदतीत करावे लागते ? त्याकरिता असलेल्या तरतुदीची माहिती लिहा.	१०
७. थोडक्यात टिपणी लिहा (कोणतेही पाच) :—	२५
(अ) मुख्य लेखापरिक्षकाने करावयाचे लेखापरिक्षणाचे अहवालातील मजकूर.	
(ब) भारतीय संविधानाने दिलेला समानतेचा हक्क.	
(क) गुरे कोंडवाड्यात घालणे.	
(ड) ग्रामसभेच्या सभा.	

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR CLASS I AND CLASS II OFFICERS
OF MAHARASHTRA DEVELOPMENT SERVICES DEPARTMENT**

MUMBAI, TUESDAY, 5TH APRIL 2005

[TIME—10-00 A.M TO 1-00 P.M.]

(Full Marks—150)

PAPER I

**MAHARASHTRA ZILLA PARISHADS AND PANCHAYAT SAMITIS ACT, 1961;
BOMBAY VILLAGE PANCHAYATS ACT, 1958 ETC.**

(With Books)

N.B.—(1) The marks for each question are indicated in the margin.

(2) Attempt any *six* questions.

	Marks
1. (a) Who is eligible to contest the election for the seat of councillor of Zilla Parishad ? What is the duration of the term of office of the councillor and when it commences ?	10
(b) On what grounds the person shall be disqualified for being chosen as and for being a councillor ?	15
2. How an enquiry is made by a judge to determine the validity of election of a councillor of Zilla Parishad ? Explain the procedure and various corrupt practices to be inquired.	25
3. (a) Enumerate the powers and functions of the President of Zilla Parishad.	10
(b) Describe in detail the procedure for moving and passing of no confidence motion against the President of Zilla Parishad.	15
4. (a) Discuss in detail the powers and functions of chief executive officer.	15
(b) What procedure the Zilla Parishad has to adopt to ask the State Government to withdraw the chief officer from service under it ?	10
5. (a) Explain in detail the taxes and fees which Zilla Parishad can impose.	15
(b) What procedure it has to adopt preliminary to imposing tax ?	10
6. (a) Which minor penalties can be imposed upon parishad servant ? Explain the procedure for imposing minor penalties.	15
(b) explain the provision as to whom the appeal lies against the order by which penalty is imposed, state the period of limitation to prefer such appeal.	10
7. Write short notes on (any <i>five</i>) :—	25
(a) Contents of audit report to be made by chief auditor.	
(b) Right to equality guaranteed under constitution of India.	
(c) Impounding of cattle.	
(d) Meetings of Gramsabha.	
(e) Remedies for enforcement of fundamental rights conferred by	

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र विकास सेवा वर्ग-१ व वर्ग-२ च्या अधिकाऱ्यांकरिता विभागीय परीक्षा

मुंबई, मंगळवार, दिनांक ५ एप्रिल २००५

[वेळ : दुपारी २-३० ते सायंकाळी ५-३०]

(एकूण गुण—१००)

पेपर क्रमांक २

मुंबई शेती कीड व रोग अधिनियम, १९४७; महाराष्ट्र पाटबंधारे अधिनियम, १९७६;
रोजगार हमी योजना अधिनियम, १९७७; भूसंपादन अधिनियम, १९९४ इत्यादी.

(पुस्तकांसह)

- सूचना.—(१) प्रत्येक प्रश्नाचे गुण समासामध्ये दर्शविले आहेत.
(२) पुस्तकामधून जसेच्या तसे उत्तर उतरविल्यास गुण कमी होतील.
(३) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
	गुण
१. मुंबई शेती कीड व रोग अधिनियम, १९४७ अंतर्गत आणीबाणीच्या प्रसंगी करावयाच्या उपाययोजना विषयीच्या अधिकाराबद्दल सविस्तर लिहा.	२०
२. (अ) महाराष्ट्र पाटबंधारे अधिनियम, १९७६ अंतर्गत पाण्याच्या वाटपाचे नियमन करण्यासाठी स्थापना करावयाच्या जलसमितीची रचना व अधिकार विशद करा.	१०
(ब) शेतातील पाट बांधण्याची कार्यपद्धती विशद करा.	१०
३. (अ) अॅग्रीकल्चर लोन अॅक्ट व लॅन्ड इम्पुव्हमेंट अॅक्ट अंतर्गत मंजूर करण्यात येणाऱ्या तगाई कर्जाच्या हेतू/कारणामधील फरक सांगा.	१५
(ब) अॅग्रीकल्चर लोन अॅक्ट अंतर्गत सहकारी संस्थांमार्फत तगाई कर्ज मंजूर करण्याचे नियम सांगा.	५
४. (अ) बेकारी भत्ता (Un-employment allowance) मिळणेसाठी काय कार्यपद्धती आहे ?	१०
(ब) रोजगार किंवा बेकारी भत्ता देण्याविषयीचा वाद कसा मिटविला जातो ?	१०
५. (अ) भूसंपादन अधिनियमांतर्गत प्रकरण कोर्टाकडे संदर्भित करण्याबाबत, जिल्हाधिकारी यांचेकडे कधी, कोणास व कसा अर्ज करता येईल ?	१०
(ब) भूसंपादनाशी संबंधित व्यक्तींना भूसंपादन अधिनियमांतर्गत नोटीस देण्याविषयीच्या तरतुदी नमूद करा.	१०
६. भूसंपादन केलेल्या जमिनीसाठी भरपाई ठरविण्यासाठी कोर्ट कोणकोणत्या बाबी विचारात घेईल व कोणकोणत्या बाबी विचारात घेणार नाही ?	२०
७. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :--	
(अ) घर किंवा इमारतीच्या भागाचे संपादन	१०
(ब) कालवा अधिकारी	१०
(क) सिंचन करार.	१०

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR CLASS I AND CLASS II OFFICERS
OF MAHARASHTRA DEVELOPMENT SERVICES DEPARTMENT**

MUMBAI, TUESDAY, 5TH APRIL 2005

[TIME—2-30 P.M. TO 5-30 P.M.]

(Full Marks—100)

PAPER II

**THE BOMBAY AGRICULTURAL PESTS AND DISEASE ACT, 1947;
THE MAHARASHTRA IRRIGATION ACT, 1976;
THE EMPLOYMENT GUARANTEE ACT, 1977;
THE LAND ACQUISITION ACT, 1894, ETC.**

(With Books)

- N.B.*—(1) The marks for each question are indicated in the margin.
(2) Indiscriminate copying of the authority will be discounted.
(3) Solve any *five* questions.

	Marks
1. Explain the powers to carry out measures in emergent situation under The Bombay Agricultural Pests and Diseases Act, 1947.	20
2. (a) State the constitution and powers of the Water Committee constituted for the purpose of regulating distribution of water, under Maharashtra Irrigation Act, 1976.	10
(b) Explain the procedure for constructing field channels.	10
3. (a) Distinguish between the purposes of which Tagai loans can be granted under Agriculture Loan Act and Land Improvement Act.	15
(b) Explain the rules for advance of Tagai loans under A. L. Act, through co-operative society.	5
4. (a) What is procedure for getting un-employment allowance ?	10
(b) How the dispute regarding provision of employment or payment of un-employment allowance is settled ?	10
5. (a) Under Land Acquisition Act, when, how and who can make an application to the collector, for referring the case, for the determination of the Court ?	10
(b) Explain the provisions regarding issue of notices to the interested persons for acquisition of land, under Land Acquisition Act.	10
6. Which matters, the Court shall take into consideration, while determining the amount of compensation to be awarded for land acquired and which matters shall not be taken into consideration ?	20
7. Write notes on (any two) :—	
(a) Acquisition of part of house or building.	10

महाराष्ट्र विकास सेवा वर्ग-१ व वर्ग-२ च्या अधिकाऱ्यांसाठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, बुधवार, दिनांक ६ एप्रिल २००५

[वेळ : सकाळी १०-०० ते दुपारी १-००]

(एकूण गुण—१००)

पेपर क्रमांक ३

महाराष्ट्र नागरी सेवा नियम, १९८१ व बॉम्बे जनरल प्रॉव्हीडंट फंड रूल्स इत्यादी

(पुस्तकांसह)

सूचना.—(१) प्रत्येक प्रश्नाचे गुण समोरील समासात दर्शविले आहेत.

(२) तारतम्यहीन नक्कल गुण कमी करण्यास पात्र ठरेल.

(३) कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(४) तुमच्या उत्तराच्या समर्थनार्थ योग्य प्राधिकार लिहा.

	गुण
१. सविस्तर टीपा लिहा (फक्त चार) :—	२०
(अ) वित्तलब्धी	
(ब) धारणाधिकाराचे निलंबन	
(क) स्वियेतर सेवा	
(ड) स्वेच्छा निवृत्ती	
(इ) निवृत्तिवेतनाचे अंशराशीकरण.	
२. (अ) शासकीय कर्मचाऱ्याची सेवा पुस्तकामधील जन्मतारीख कशी तपासली जाते ?	१०
सेवा पुस्तकामधील जन्मतारीख बदलण्यासंबंधी नियमामध्ये कोणत्या तरतूदी आहेत ?	
(ब) ठेव संलग्न विमा योजना सविस्तरपणे स्पष्ट करा.	१०
३. (अ) वरच्या पदावरून खालच्या पदावर प्रत्यावर्तन झाल्यानंतर वेतन निश्चिती कशी केली जाते ते उदाहरणासह स्पष्ट करा.	१०
(ब) निर्वाह भत्यामधून कोणत्या सक्तीच्या व ऐच्छिक वजावटी केल्या जातात ?	१०
४. (अ) महिला कर्मचाऱ्यास प्रसुती रजा मंजूर करण्याबाबत नियमामध्ये कोणत्या तरतूदी आहेत ?	१०
(ब) जबर शिक्षा कशी लादली जाते ?	१०
५. निवृत्तिवेतन नियमांतर्गत शासकीय कर्मचाऱ्यास कोणकोणत्या प्रकारच्या सेवा निवृत्तिवेतन अनुज्ञेय आहेत ते सविस्तरपणे स्पष्ट करा.	२०
६. कोणत्याही चारांचा फरक स्पष्ट करा :—	२०
(अ) पदग्रहण अवधी व सक्तीचा प्रतिकषा काळ	
(ब) निवृत्तिवेतनार्ह वेतन व संभाव्य वेतन	
(क) फी व मानधन	
(ड) निर्वाह भत्ता व रजा वेतन	

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR CLASS I AND CLASS II OFFICERS OF MAHARASHTRA DEVELOPMENT SERVICES DEPARTMENT

MUMBAI, WEDNESDAY, 6TH APRIL 2005

[TIME—10-00 A.M. TO 1-00 P.M.]

(Full Marks—100)

PAPER III

MAHARASHTRA CIVIL SERVICES RULES, 1981, GENERAL PROVIDENT FUND RULES, ETC.

(With Books)

- N.B.*—(1) The Marks for each question are indicated in the margin.
 (2) Indiscriminate copying will be discounted.
 (3) Answer any *five* questions.
 (4) Quote authority in support of your answer.

	Marks
1. Write notes on any <i>four</i> :—	20
(a) Emoluments	
(b) Suspension of lien	
(c) Foreign Service	
(d) Voluntary Retirement	
(e) Commutation of Pension.	
2. (a) How the date of birth of Government Servant, recorded in Service Book is verified? What are the provisions to change the date of Birth in Service book?	10
(b) Explain the Deposit linked Insurance Scheme.	10
3. (a) How the pay will be fixed on reversion from higher post to lower post? Explain with illustration.	10
(b) What are the compulsory and optional deductions to be made from the Subsistence Allowance?	10
4. (a) What are the provisions under the rules to sanction Maternity leave to female Government Servant?	10
(b) How the major penalty is imposed?	10
5. Describe in detail various kinds of pension admissible to Government Servant under the Pension Rules.	20
6. Differentiate between any <i>four</i> of the following :—	20
(a) Joining time and Compulsory waiting period	
(b) Pensionable Pay and Presumptive Pay	
(c) Fees and Honorarium	
(d) Subsistence Allowance and Leave Salary	
(e) Commuted Leave and Earned Leave.	

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

112

महाराष्ट्र विकास सेवा, वर्ग-१ व वर्ग-२ च्या अधिकाऱ्यांकरिता विभागीय परीक्षा

मुंबई, बुधवार, दिनांक ६ एप्रिल २००५

[वेळ : दुपारी २-३० ते सायंकाळी ५-३०]

(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक ४

बॉम्बे फायनान्शियल रूल्स अॅण्ड बजेट मॅन्युअल इत्यादी

(पुस्तकांसह)

सूचना.—(१) प्रत्येक प्रश्नाचे गुण समासात दर्शविले आहेत.

(२) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

	गुण
१. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर संक्षिप्त टिपा लिहा :—	२०
(अ) लोकलेखा समिती	
(ब) हानीचे निर्लेखन	
(क) राज्याचा आकस्मिकता निधी	
(ड) बिन कार्ड	
(इ) गुप्त सेवा खर्च	
(फ) व्यपगत ठेवी.	
२. (अ) वित्तीय औचित्याची तत्त्वे विशद करा.	१०
(ब) स्वेच्छाधीन अनुदानातून करावयाच्या खर्चाचे नियमन करणारी तत्त्वे विशद करा.	१०
३. (अ) लेखापरीक्षता आक्षेपाबाबत करावयाची कारवाई वित्तीय नियमावलीचे आधारे विशद करा.	१०
(ब) विवेचनासह तफावत स्पष्ट करा :—	१०
(१) अग्रधन व तात्पुरती आगाऊ रक्कम	
(२) प्रशासकीय मान्यता व तांत्रिक मंजूरी.	
४. (अ) शासकीय योजनांच्या अंमलबजावणीसाठी जिल्हा परिषदांना अनुज्ञेय असणाऱ्या अनुदानांची माहिती नमूद करा.	१२
(ब) आकस्मिक खर्चाचे संदर्भात नियंत्रक अधिकाऱ्यांच्या जबाबदाऱ्या विशद करा.	८
५. (अ) महत्त्वाची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने विशद करा.	१५
(ब) आकस्मिक खर्चाचे संक्षिप्त वर्गीकरण करा.	५
६. (अ) जिल्हा परिषदेच्या मुख्य लेखा व वित्त अधिकाऱ्यांची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या लेखा संहितेच्या संदर्भात स्पष्ट करा.	१२
(ब) प्रतिभूत अग्रिम म्हणजे काय ? या अग्रिम रकमा कशाप्रकारे दिल्या जातात व वसूल केल्या जातात ?	८
७. (अ) पुनर्विनियोजन व पुनर्वितरण या संज्ञांचे विवेचन करा. पुनर्विनियोजनास मंजूरी देण्यापूर्वी कोणत्या अटीची पूर्तता करणे आवश्यक आहे.	१०

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR CLASS I AND CLASS II
OFFICERS OF MAHARASHTRA DEVELOPMENT SERVICES DEPARTMENT**

MUMBAI, WEDNESDAY, 6TH APRIL 2005

[TIME—2-30 P.M. TO 5-30 P.M.]

(Full Marks—100)

PAPER IV

BOMBAY FINANCIAL RULES AND BUDGET MANUAL ACCOUNTS, ETC.

(With Books)

N.B.—(1) The Marks for each question are indicated in the margin.

(2) Solve any *five* questions. All questions carry *equal* marks.

	Marks
1. Write short notes on any <i>four</i> of the following :—	20
(a) Public Accounts Committee	
(b) Write off of Losses	
(c) Contingency Fund of the State	
(d) Bin Cards	
(e) Secret Service Expenditure	
(f) Lapsed Deposits.	
2. (a) Describe the canons of Financial Propriety.	10
(b) Describe the general principles which govern the expenditure from Discretionary grants.	10
3. (a) Describe the provisions in Financial Rules to deal with the Audit objections.	10
(b) Describe and Distinguish between :—	10
(i) Imprest and Temporary Advance	
(ii) Administrative Approval and Technical Sanction.	
4. (a) Describe the types of Government Grants admissible to Zilla Parishads for execution of schemes.	12
(b) Illustrate the responsibilities of the Controlling Officer in respect of Contingent Expenditure.	8
5. (a) Describe the important budget publication.	15
(b) Briefly describe the classification of Contingent Expenditure.	5
6. (a) Describe the duties and responsibilities of Chief Accounts and Finance Officer of the Zilla Parishads as described in the Account Code.	12
(b) Describe the term Secured Advances. How these advances are granted and recovered ?	8
7. (a) Describe the terms Reappropriation and Redistribution. List out the conditions to be fulfilled before the Reappropriation is sanctioned.	10

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र विकास सेवा, वर्ग-१ व वर्ग-२ च्या अधिकाऱ्यांकरिता विभागीय परीक्षा

मुंबई, गुरुवार, दिनांक ७ एप्रिल २००५

[वेळ : सकाळी १०-०० ते दुपारी १-००]

(एकूण गुण-१५०)

पेपर क्रमांक ५

कार्यालयीन कार्यपद्धती व विविध शासकीय योजना इत्यादी

(पुस्तकांशिवाय)

सूचना.—(१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

(३) जादा सोडविलेले प्रश्न तपासले जाणार नाहीत.

	गुण
१. मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८, कलम ४९ नुसार गठीत करावयाच्या समित्या, त्यांची रचना व समित्यांच्या जबाबदाऱ्या याबाबत चर्चा करा.	३०
२. शासनाने विविध अभियान सुरु केली आहेत व विविध स्तरावर बक्षीस दिले जाते. त्याबाबतची माहिती द्या (कोणतेही तीन) :—
(अ) संत गाडगेबाबा ग्रामस्वच्छता अभियान
(ब) निर्मल ग्राम योजना
(क) राजीव गांधी प्रशासकीय गतीमानता अभियान
(ड) महात्मा जोतिबा फुले जल-भूमी अभियान.	३०
३. शासनमार्फत विविध योजना सुरु असून त्यासाठी अनुदान दिले जाते. त्याची माहिती द्या (कोणतेही तीन) :—
(अ) राष्ट्रीय बायोगॅस विकास कार्यक्रम
(ब) स्वर्णजयंती ग्राम स्वरोजगार योजना
(क) शेती विभागाची 'विशेष घटक योजना'
(ड) सावित्रीबाई फुले कन्या कल्याण योजना
(इ) बालिका समृद्धी योजना.	३०
४. सविस्तर माहिती द्या (कोणतेही तीन) :—
(अ) ६-बंडल पद्धती
(ब) अभिलेख कक्ष वर्गीकरण
(क) जिल्हा परिषद, पंचायत समित्यांची तपासणी
(ड) पत्रव्यवहाराचे प्रकार.	३०
५. (अ) केंद्र शासनाची पाणलोट विकासाची हरियाली योजना.	१५
(ब) शिवकालीन पाणी साठवण योजना.	१५
६. सविस्तर लिहा (कोणतेही दोन) :—
(अ) सर्वांच्या विकासासाठी, कुटुंबाच्या सुखासाठी या विशेष मोहिमेबद्दल माहिती द्या.
(ब) सर्व शिक्षा अभियान	३०

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR CLASS I AND CLASS II OFFICERS OF
MAHARASHTRA DEVELOPMENT SERVICES DEPARTMENT**

MUMBAI, THURSDAY, 7TH APRIL 2005

[TIME—10-00 A.M. TO 1-00 P.M.]

(Full Marks—150)

PAPER V

OFFICE PROCEDURE AND VARIOUS SCHEMES OF GOVERNMENT ETC.

(Without Books)

- N.B.*—(1) Answer any *five* questions.
(2) All questions carry *equal* marks.
(3) *Extra* questions attempted will not be assessed.

	Marks
1. Discuss various committees their constitution and responsibilities under Mumbai Grampanchayat Act, 1958, Section 49.	30
2. Government has started different competitions and announced prizes at different levels. Give details (any <i>three</i>):— (a) Sant Gadgebaba Gramswachhata Abhiyan (b) Nirmal Gram Yojana (c) Rajiv Gandhi Prashaskiya Gatimanta Abhiyan (d) Mahatma Jotiba Phule Jal-Bhumi Abhiyan.	30
3. Government has started different schemes under it subsidy is given. Give details (any <i>three</i>):— (a) National Bio-gas Development Programme (b) Swarnajayanti Gram Swarojgar Yojana (c) Special Component Plan of Agriculture Department (d) Savitribai Phule Kanya Kalyan Yojana (e) Balika Samrudhi Yojana.	30
4. Give details (any <i>three</i>):— (a) Six Bundle System (b) Record Room Classification (c) Inspection of Zilla Parishad and Panchayat Samiti (d) Forms of Communications.	30
5. (a) Hariyali Yojana—Central Government's Watershed Development Programme.	15
(b) Shivkalin Pani Sathawan Yojana.	15
6. Answer any <i>two</i> :— (a) For Development of All, Prosperity and Happiness of Family. Discuss this Special Programme. (b) Sarva Shikshan Abhiyan	30